

Rīgā, 2015. gada 21. decembrī

Nacionālajai elektronisko
plašsaziņas līdzekļu padomei

SIA “Dautkom TV” 2015. gada septembrī - decembrī konkursa “Par raidījumu veidošanu 2015. gadā Latgales reģionālajos un vietējos plašsaziņas līdzekļos, kas raida televīzijas programmas” ietvaros veidoto un izplatīto raidījumu izvērtēšana

Konkursa “Par raidījumu veidošanu 2015. gadā Latgales reģionālajos un vietējos plašsaziņas līdzekļos, kas raida televīzijas programmas” ietvaros 2015. gada septembrī – decembrī veidotie un izplatītie dažādu platformu raidījumi dalās trīs grupās – TV žurnāla formātā veidotais “Pa Sovam”, katrā no tām apvienojot vienai tēmai veltītos sižetus no dažādām vietām un notikumiem, divi raidījumi - “Vielējam / vietējam Latgolas politiķus” un “Latgalīšu kultūrbūdreibu meklējumūs”, kā arī raidījums “Latgaliskā identitāte. Kas tas ir?”, kuros iztirzātas atbilstoši nosaukumiem pieteiktās tēmas, un “Vīna diņa zemnieka dzeivē” un “Stuosts par vīnu kinu”, kas pēc savas stilistikas, montāžas naratīva iecerēti kā filmas.

Divi pēdējie nepārprotami turpina š.g. augustā veidoto un izplatīto “Viena diņa skolotājas dzīvē”, kura viennozīmīgi vērtējama kā veiksmē.

“Vīna diņa zemnieka dzeivē” sākums pozitīvā ziņā atgādina augusta panākumus, piesakot varoni dinamiskā un precīzā kadrā, kas ļoti profesionāla un kvalitatīva iegūts filmēšanas kustībā. Šķiet, ka šis paņēmieni kļuva par vizītkarti šim raidījumam.

Tam seko meistarīgi plāni ar iekškadra montāžu (iekškadra kustību), galvenai varonei Janīnai Kursītei strādājot ar dēstiem un stāstot par darbu ar tiem.

Šim materiālam būtu bijis liels potenciāls pārtapt par tēlu – cilvēka “iesakņošanās” savā vietā dzīvē, kas arī būtu piedienīgs raidījumam, pretendējušam tuvoties filmai. Diemžēl, tam atvēlētās četras ar pusī minūtes tā arī palika agrotehniska paņēmiena ilustrācijas un skaidrojuma līmenī.

Iespējams, tēla veidošanai būtu varējuši palīdzēt rakursi no augšas, mūzikas

izmantošana, kas atrada plašu pielietojumu septembra veidotā raidījumā.

Autori demonstrē prasmīgu darbu ar gaismu – gan ārpus telpām, gan telpās. Izvēloties kā vienu no filmēšanas lokācijām telti, iegūts smalks tuvplāns galvenās varones portretējumam (piem., hr. 4' 30", 11' 20"). Šī kadra kompozīcija ar zemenēm uz galda, saulespuķēm krūkā emocionāli papildina Janīnas Kursītes stāstīto.

Par nožēlu, nākamos varones citātos (sinhronos) laukā statiski plāni neveido stāstu, pat neilustrē, bet vienkārši aizklāj montāžas vietas garā Janīnas Kursītes stāstā (piem., hr. 6' 30"). Statiski kadri mijas ar ļoti kvalitatīvu filmēšanu kustībā (piem., 9' 20"; 17' 20"). Turpat (hr. 17' 35") ir izmantots kadrs ar ārkārtīgi skaistu kompozīciju, kurai ir lieliska sazobe ar varones stāstīto kadrā.

Neveikla ir Kursītes "Traktortehnikas vadītāja apliecības" personas datu aizklāšana (hr. 15' 30"), kas kā tiesisko normu ievērošana ir pareiza, bet jauc bez tā novājināta mākslinieciskā stāsta komponentu.

Pabeidzot stāstu laukos ar interesantu iekškadra montāžu – kaķēns nolec no koka un apstaigā saimnieci (hr. 21'27"), atlikušās trīs ar pusi minūtes ir veltītas nelielam zemnieku tirdziņam Daugavpilī.

Filmēšanas lokācijai ir spēja nodrošināt interesantus, semantiski nozīmīgus kadrus. Atzīmēsim, ka augustā veidotā "Viena diena skolotājas dzīvē" atvadās no skatītāja ar lielisko iekškadra montāžu – jaunie mūziķi pako futrālos savus akordeonus (hr. 23' 53"). Diemžēl, šajā raidījumā punkts pielikts ar varones interviju, kura pēc kadra kompozīcijas pat ordināram ziņu sižetam būtu par blāvu.

Sarežģītu uzdevumu sev priekšā ir izvirzījuši raidījuma "Stuosts par vīnu kinu" veidotāji: strādāt žanrā, kuru mēdz dēvēt "filma filmā" un kas prasa smalkus un detalizētus risinājumus scenārijā un režijā.

Raidījuma prologs diezgan nepārprotami piesaka izvēlētā stāsta formu: autobusā filmētais piesaka stāstu par lauku iedzīvotājam svarīgu sociālās saskarsmes mezglu – šeit, autobusā satiekas, runājās, apspriežas. Tad kvalitatīva panorāma no autobusa iekšējā kopplāna uz tā sānu logu sniedz iespēju redzēt, kā ārā mainās ainavas. Autobusa loga iekšpusē it kā atspoguļojas titrs "Stuosts par vīnu kinu". Tad kopplānā vēl viens "logs" - ekrāns, skatītāji. Subtitrs ekrāna lejasdaļā skaidro filmas ieceri.

Skaista autoostas panorāma ar cilvēku figūru uz mirkli šķērojošo filmēšanas asi (hr. 1'04"), meitene kontragaismā, gaidot autobusu spēlē mobilo telefonu. Ar kopplāniem un

iekškadra montāžu bagāts ievads vēlāk tiek izskaidrots Dāvja Veckalniņa stāstā (hr. 3' 31"): viņš tika uzaicināts veselu dienu filmēt autoostu.

Raidījumā ir mēģināts savīt kopā vairākas sižeta līnijas – filmas par autobusa autors, autobusa braucēji, skatītāji, kas atnākuši, jādodomā, uz filmas pirmizrādi, autobusa vadītājs.

Katrai sižetiskai līnijai bija jāatrod sava vieta, ar kadru atlasīti un montāžu nodrošinot raidījumam kompozīciju, struktūru. Vai, vismaz sižeta līnijām nodrošināt ekspozīciju, atlasot kadrus sižeta līnijas attīstībai, atrast līdzsvaru tam.

Stāstā par autobusu, maršrutu, vadītāju vispožākie kadri taupīti līdz 7. minūtei, pie tam autobusa vadītājs parādās tikai 8. minūtē – spogulī. Šis izcili skaists kadrs ar saturiski bagātu panorāmu uz ceļa rādītāju “Nagli” montāžiski turpinās kā stāsts par maršrutu. Savukārt, pie vadītāja autori atgriežas tikai 15. minūtē.

Skatītāju tēma, filmas pirmizrāde būdama pieteikta jau raidījuma pirmajā minūtē, savu attīstību ieguva 9. minūtē ar kadriem, demonstrējušiem operatora spējas iegūt kvalitatīvu attēlu pustumšajā skatītāju zālē (piemēram, kontragaismas izmantošana – 9' 34"). Vēlāk, intervijā ar skatītāju izskan arī vārdi (hr. 10' 15"), kuri varētu būt piemēroti raidījuma vērtēšanai kopumā: “Man kā skatītājam tā filma acīm bija tīkama!”.

Raidījumi “Vielējam / vietējam Latgolas politiķus”, “Latgalīšu kultūrbūvēšanu meklējumus” un “Latgaliskā identitāte. Kas tas ir?” varētu būt identificēti kā analītiskai žurnālistikai piederoši. Katras tēmas vispusīgai iztirzāšanai intervēti vairāki cilvēki, kas, protams, prasīja, pārdomātu portretu kadru kompozīciju, gaismas un rakursu izmantošanu, fona izvēli, cenšoties panākt, lai tas nebūtu traucējošs, bet stāstu papildinošs.

Daži raidījuma dalībnieki ir filmēti savās darbavietās un kadru kompozīcijas dažreiz iekļauj liekas, saturam neatbilstošas detaļas. Dažreiz kadrs ir vienkārši pārblīvēts. Ir arī augstvērtīgi kadru kompozīciju paraugi – piem., Māra Bozoviča citāts: runātājs atrodas kadra kreisajā pusē, labo atvēlot Latgales reģiona attīstības aģentūras logo (hr. 9' 09").

Katrs no 9 intervētajiem ir filmēts, pielietojot vismaz divas dažādas kadru kompozīcijas. Augstākminētais M. Bozovičs citur ir ievietots kadra vidū, no kreisās puses atstājot attēlu pārslogojošu fonu.

Savukārt, doktorantes Gunitas Nagles portretam abas izvēlētas kompozīcijas atzīstamas par veiksmīgām. Varonei gan aizņemot kadra kreiso pusi, gan atrodoties kadra

vidū, fons netraucē satura uztveri.

Neizprotama paliek erudīta Ērika Zača filmēšanas paņēmieni, liekot viņam runāt pāri pleciem kādam, kas atrodas viņam aiz muguras. Uztveri apgrūtina arī multimākslinieka Oskara Orlova no dažādiem rakursiem filmētais protretējums (raidījuma sākums).

Citāti no intervijām ar tiem pašiem cilvēkiem pārsvarā veido arī raidījumu "Latgališu kultūrbūvēšanu meklējumus". Tas pats M. Bozovičs, viens no iepriekšējā raidījuma varoņiem, tagad parādīts kadrā, kura kompozīcija izraisa vairākas kritiskas piezīmes (hr. 9' 45").

Kopumā jāatzīst, ka uzdrīkstēšanās runāt par sarežģītām tēmām, vispirms, par pilsoniskās sabiedrības veidošanu, pie tam analītiskās žurnālistikas formā, ir visnotaļ atbilstoša sabiedriskā pasūtījuma daļas piešķiršanas mērķim, proti, sabiedrības saliedēšanai.

TV žurnāla formātā veidotie raidījumi "Pa Sovam", būdami maksimāli tuvi informatīvai (ziņu) žurnālistikai, sniedz iespēju izmantot reģionālās TV studijas uzkrāto plašo pieredzi.

Režijas paņēmieni, operatora darba atbilstība saturam šajā gadījumā ir balstīta uz vairākiem faktoriem.

Analizējot raidījumus "Pa Sovam", kas veidoti un izplatīti 2015. gada septembrī – decembrī, kā galveno vēlos minēt faktu, ka katrs raidījums ir sadalīts atsevišķos sižetos.

Atšķirībā no mēģinājumiem veidot filmu vai analītiskai žurnālistikai piederošus raidījumus, katram sižetam atvēlēta mazāka telpa, kas ļauj precīzāk un drošāk veikt tādu kadru atlasīšanu, kontrolēt to kompozīciju, lielumu, lai tas efektīvi kalpo sižeta attīstībai.

Protams, arī šī formāta izvēle nevienmēr nodrošina attēla atbilstību saturam, dažreiz veidojot komunikācijas barjeras.

Kā piemēru minēšu interviju ar dzejnieci Annu Rancāni raidījumā "Po Sovam", kas tika veltīts starpkultūru attiecībām. Intervija filmēta vēlu vakarā, tumsā, demonstrējot operatora profesionālo spēju iegūt kvalitatīvu attēlu arī šādos apstākļos.

Intervija tumsā ne tikai nav pamatota sižetā, bet viena montāžas vieta (hr. 14' 23") pārklāta ar kadriem, kas nofilmēti dienas gaismā, radot disonansi.

Dzejniece ir filmēta netālu no Latgales kultūrvēstures muzeja, stāvot blakus Antona Kūkoja pieminējam. Pieminējamā piefilmējumi, kuros labi redzama grāmata rokā, ir

izmantoti, lai nosegtu montāžas vietu (hr. 12' 47"). Skaistais pieminēklis, iespējams, nav vienādi labi zināms visiem Latvijas iedzīvotājiem. Lai sniegt minimālu skaidrojumu būtu pieteikami nofilmēt tuvplānā grāmatas pieminēkļa rokā vāku, kuru rotā uzraksts – Anotns Kūkojs.

2015. gada augustā – decembrī sabiedriskā pasūtījuma mērķu sasniegšanai vienādi labi kalpo visos trijos izvēlētajos formātos veidotie un izplatītie raidījumi. Lai arī TV žurnāla formāts sniedz skatītājam plašāku notikumu, pasākumu, viedokļu klāstu un ļauj drošāk atlasīt attēlus atbilstoši saturam, visnotaļ apsveicami ir arī sabiedriskā pasūtījuma saņēmēja centieni strādāt analītiskās žurnālistikas žanrā, kā arī formātos, kas tuvojas filmai.

Ar cieņu,

Aleksandrs Mirlins,
RISEBA lektors